

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

**Міжнародна науково-практична онлайн-конференція
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВА, ПСИХОЛОГІЇ ТА
ПЕДАГОГІКИ В УМОВАХ ВІЙНИ»
13-14 квітня 2023 року**

Біла Церква
2023

УДК 340

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Шуст О.А., д-р екон. наук, ректор.

Димань Т.М., д-р с.-г. наук.

Ковальчук І.В., канд. юрид. наук.

Бровко Н.І., д-р. юрид. наук.

Олешко О.Г., канд. с.-г. наук.

Відповідальна за випуск – Бровко Н.І., д-р. юрид. наук.

Актуальні проблеми права, психології та педагогіки в умовах війни: матеріали міжнародної науково-практичної онлайн-конференції. 13-14 квітня 2023 р. Білоцерківський НАУ. 207 с.

Збірник підготовлено за авторською редакцією доповідей учасників конференції без літературного редагування. Відповідальність за зміст поданих матеріалів та точність наведених даних несуть автори.

©БНАУ

ЗМІСТ

Секція 1 Теоретичні, історичні, філософські, соціологічні аспекти права

Бровко Н.І. Проблемні питання становлення і розвитку громадянського суспільства в Україні під час збройної агресії РФ.....	6
Мельник Л.М., Грек І.М. Трансформація цінностей українців під час російсько-української війни	8
Росавіцький О.О. Злочин та злочинність як філософська категорія соціально-правового явища.....	10
Лісний І.А. Історико-правовий аспект становлення фондових ринків.....	12
Терещук М.М. Фінансова відповідальність в європейських країнах.....	15
Самойлович А.А. Окремі аспекти безпеки навчального процесу в умовах воєнного стану.....	17

Секція 2 Сучасні проблеми правового регулювання в галузі конституційного, адміністративного, інформаційного, фінансового, кримінального, кримінально-процесуального, кримінально-виконавчого та міжнародного права в умовах війни

Ковальчук І.В. Проблемні юрисдикційні аспекти в галузі кіберправа.....	19
Тимошук О.Г. Окремі аспекти державного регулювання організації нотаріальної діяльності в Україні в умовах воєнного стану.....	23
Сімакова С.І. Особливості відбування покарання у виді позбавлення волі засудженими жінками.....	26
Димитрієва Т.В. Особливості внесення змін до статті 69 Кримінального кодексу України під час воєнного стану.....	29
Ясінська М.Г., Кучак О.Є. Фіксування воєнних злочинів проти довкілля України.....	31
Отрадна М.О., Кучак О.Є. Презумпція невинуватості як головний принцип кримінального процесу.....	35
Богданович О.В., Кучак О.Є. Особливості кримінального процесу в умовах воєнного стану.....	37
Дуфенюк О.М. Баланс між юридичною освітою та вимогами практики кримінального провадження.....	40
Гутник А.В. Колабораційна діяльність у закладах освіти: спосіб вчинення злочину.....	43
Павленко Т.А. Обмеження права на свободу пересування в умовах правового режиму воєнного стану: деякі аспекти.....	46
Голіна В.В. Безпека дорожнього руху в Україні: залишається невирішеність проблеми запобігання їй.....	49
Поляруш-Сафроненко С.О. Принцип конституційності та законності добровільного об'єднання територіальних громад.....	52
Коршак В.С., Сушицька Ю.О. Доступ до публічної інформації в умовах війни	56
Ярошевська Т.В. Актуальні питання розвитку в умовах війни сфери трансферу інноваційних технологій.....	60
Макарчук В.В. Удосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони.....	64
Нікітенко О.І. Деякі питання адміністративно-правової легітиматії поліцейської діяльності.....	66

Сокиринська О.А. Правовий аналіз відповідальності за створення канцеляційних таборів у збройних конфліктах.....	68
Слободянюк В.С., Сокиринська О.А. Цивільні об'єкти, що знаходяться під захистом міжнародного гуманітарного права.....	71
Prisac A.V. General competence is a premise for the existence of the administrative form and the mixed form of civil rights defense.....	75

Секція 3 Актуальні питання цивільного, господарського, екологічного, земельного, аграрного права, трудового права та права соціального забезпечення в умовах воєнного стану

Пахомова А.О. Основні тенденції міжнародного захисту цивільних прав.....	78
Іванова М.А., Ярошевська Т.В. Теоретико-правове регулювання сурогатного материнства з іноземним елементом.....	81
Інгульська Д.А., Лаговська Н.В. Особливості правового регулювання договорів купівлі-продажу нерухомого майна в умовах воєнного стану.....	85
Аргат Я.П. Питання банкрутства фізичної особи в умовах воєнного стану.....	87
Настіна О.І. Правові питання примусової евакуації дітей в умовах правового режиму воєнного стану.....	89
Обіюх Н.М. Сучасні правові аспекти рекреаційного природокористування.....	91
Мельник В.О. Охорона та збереження природних ресурсів у сільській місцевості.....	94
Кофанова О.В., Кофанов О.Є., Фесенко П.О. Проблеми гармонізації законодавства України з країнами Європейського союзу в сфері альтернативних моторних палив.....	96
Єфремова І.І., Ломакіна І.Ю. Психологічні та правові аспекти мобінгу.....	100
Черевань А.А., Андрійв В.В. Щодо організації трудових відносин: виклики сьогодення та шляхи їх подолання.....	104
Малишко І.В. Соціальний захист військовослужбовців та членів їх сімей в умовах війни.....	107

Секція 4 Актуальні питання педагогіки в умовах воєнного часу

Цвид-Гром О.П. Електронний документообіг у ЗВО: переваги та перспективи.....	110
Тимчук І.М., Погоріла С.Г. Формування наукового мислення студентів-юристів на заняттях з української мови за професійним спрямуванням.....	111
Пацян А.С., Литвин В.А. Організація самостійної роботи учнів на уроках хімії в умовах воєнного часу.....	115
Ордіна Л.Л. Самостійна робота студентів як засіб формування академічних компетенцій.....	119
Лебедєва І.Л. Діджиталізація як шлях забезпечення інтеграційних процесів в освіті.....	121
Двореченцева А.С., Галієва О.М. Зміст та суть поняття «критичне мислення».....	125
Береговенко Н.С. Перекладацькі трансформації, що використовуються для перекладу параметричних прикметників (на матеріалі фільмів каналу bbc “the blue planet” та “life”).....	127
Тарасюк А.О. Communicative effectiveness of native suggestive texts.....	131
Жуков В.П., Сун Цзянь Формування організаційно-педагогічних навичок майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах воєнного стану.....	133
Хахула Л.П., Хахула Б.В. Модель компетентнісного зростання викладача ЗВО за діяльнісного функціонування у складних соціальних умовах.....	137
Ігнатенко В.Д. Асинхронне навчання як можливість реалізовувати освітній процес в умовах воєнного стану.....	140

Хахула Б.В., Хахула Л.П. Комунікативність у системі дистанційного навчання.....	143
Жукова Г., Булгакова Т. Особливості соціального аспекту становлення позаакадемічної освіти.....	146
Сташук О.О. Аудиторні засоби розвитку правової компетентності майбутніх соціальних працівників (на прикладі дисципліни «спеціальні соціальні служби в соціальній сфері»).....	149
Рейда О.А. Використання технології коучинга при викладанні іноземної мови професійного спрямування.....	154
Давидченко І.Д. Актуальні проблеми вивчення лінгвокультурології в умовах воєнного часу.....	157
Дем'яненко О. О., Чернобров Ю.А. Філологічний аналіз світової поезії в контексті розвитку мовно-літературної компетентності студентів-перекладачів (англійська мова).....	159
Резнік В.Г. Функціональність як особлива складова комунікативно-діяльнісного підходу до навчання іншомовного говоріння студентів-філологів.....	163
Носенко М.М. Integrationskurse als Grundlage für die Anpassung von Flüchtlingen ans Leben in Deutschland.....	165
Демченко Н.С. Неологізми на позначення явищ work та antiwork.....	167
Чернищук Ю.І. Discourse analysis and its limitations.....	169

Секція 5 Актуальні проблеми психології в умовах війни

F. Garoff Adapting to mass conflict.....	172
K. Peltonen Narrative exposure therapy in treating psychological trauma.....	174
Нагайчук О.В. Створення психологічно безпечного освітнього середовища в умовах війни.....	175
Гарашко О.Г., Гонтаренко Л.О. Стрес та стресостійкість як провідні елементи життя та різних форм навчання.....	179
Лип'юк А.М., Захаренко Л.М. Як твій настрій?.....	181
Хомчук О.П. Формування особистісної автономії в підлітків.....	184
Лозова О.В. Психолого-педагогічні аспекти розвитку stem-освіти в умовах війни.....	186
Шевченко С.В. Гендерні особливості розуміння благополуччя особистості.....	188
Клочко А.О. Резильєнтність як ресурс особистості в умовах воєнного стану.....	192
Кетлер-Митницька Т.С. Резильєнтність як чинник посттравматичного зростання в умовах війни.....	194
Коршак В.С., Фальковська Л.М. Актуальні проблеми психології в умовах війни.....	197
Мацьовитий В.Л., Горбачевський С.К., Орда М.В. Методика оцінювання стану ефективності наукової і науково-технічної діяльності наукових установ у системі Міністерства оборони України.....	200

4. Поширення отриманих суб'єктом результатів у вигляді його «експортної моделі» стає надбанням інших, надходить у громадське звернення (комунікативна компетенція).

Отже, самостійна робота студентів у закладі вищої освіти проектується у навчальній, інформаційній та науково-дослідній діяльності. Основним елементом самостійної роботи як засобу формування академічних компетенцій є пізнавальне завдання. Сутність самостійної роботи не в тому, що студент виконує завдання без допомоги викладача, а в тому, що він самостійно керує своєю академічною діяльністю.

Список використаних джерел:

1. Пометун О. І. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. Київ: К.І.С., 2004. 72 с.
2. Ордіна Л. Л. Реалізація творчих здібностей здобувачів вищої освіти у процесі організації самостійної роботи / Л. Л. Ордіна // *Impatto dell'innovazione sulla scienza: aspetti fondamentali applicati: Raccolta di articoli scientifici «ΛΟΓΟΣ» con gli atti della conferenza scientifica e pratica internazionale.* (Verona, Giugno 26, 2020) - Verona, 2020. - Т. 2. - S. 67-69.
3. Овчарук О.В. Компетентності як ключ до формування змісту освіти // *Стратегія реформування освіти України.* Київ.: К.І.С., 2003. 295 с.

УДК 37.014.3:339.9

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЯК ШЛЯХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ОСВІТІ

Лебедєва І.Л.,

*к. ф.-м. н., доцент кафедри вищої математики й економіко-математичних методів
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця,
м. Харків, Україна*

Діджиталізація суспільства здійснює суттєвий вплив на всі сторони життя взагалі і на якість освіти зокрема. В Україні, як і в інших країнах світу діджиталізація освіти стала особливо актуальною ще два роки тому у зв'язку з пандемією COVID-19. Однак виключного значення для України цей процес набув в умовах воєнного стану, коли майже в усіх закладах освіти навчання здійснюється дистанційно, а учні і студенти знаходяться в різних містах України і навіть в інших країнах. У цих умовах діджиталізація освітнього процесу дозволяє проводити заняття online, тобто контакт учнів і вчителя, студентів і викладача відбувається в режимі реального часу, наприклад, з використанням Zoom-конференцій, коли всі учасники навчання одночасно перебувають у веб-середовищі. Однак далеко не завжди є умови для

синхронного спілкування між суб'єктами дистанційного навчання. У цьому випадку застосування комп'ютерних технологій дозволяє викладати матеріали у відкритому доступі, а учні чи студенти можуть вивчати цей матеріал самостійно, звертаючись до нього у той час, коли в них є для цього можливість. Такі заняття в асинхронному режимі доповнюються консультаціями, які здійснюються або за допомогою електронної пошти, або у соціальних мережах. Слід зазначити, що взагалі розвиток дистанційного навчання завдяки всебічній діджиталізації суспільства є відповіддю на виклики 21 сторіччя, оскільки сучасним трендом в освіті є перехід від вивчення предметного змісту у певній сфері професійної діяльності та формування технічних навиків до розвитку формування когнітивних навиків. У подальшому саме когнітивні навички й опанування інформаційно-комунікаційних технологій дистанційного навчання дозволять людині реалізовувати концепцію «Навчання протягом усього життя» (LifeLong Learning), яку підтримують і розвивають такі міжнародні організації, як Рада Європи, ЮНЕСКО, Організація економічного співробітництва та розвитку, Світовий Банк.

Питанню розвитку цифрових технологій для створення безпечного середовища приділяється увага і при визначенні основних напрямків вдосконалення освітнього процесу в умовах воєнного стану. Відповідно з цим мета Проєкту «Освіта в умовах воєнного стану» визначається як сприяння дотриманню прав і норм фізичної, психологічної, інформаційної та соціальної безпеки кожного учасника освітнього процесу, забезпечення емоційного благополуччя учнів, педагогів і батьків, і в якості одного із шляхів реалізації цього Проєкту розглядається діджиталізація освіти [1, р.100].

У даному дослідженні наведені результати досвіду організації дистанційного навчання на прикладі вивчення дисциплін математичного спрямування для студентів економічних спеціальностей у Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця. Розглядаються можливості застосування інформаційних технологій для забезпечення якості освіти в умовах воєнного стану.

Для організації дистанційного навчання в ХНЕУ ім. С. Кузнеця створено модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище – система електронного керування навчанням Moodle LMS. Ця платформа містить різноманітні навчальні елементи, що забезпечують спілкування між студентами та викладачем. З цією метою кожен викладач формує свій сайт персональної навчальної системи (ПНС), де він розміщує повну інформації щодо змістовного наповнення дисципліни, яка викладається, а саме, тексти лекцій, матеріали практичних занять і лабораторних робіт, мультимедійні розробки, презентації у PowerPoint та навчальне відео. Крім того, ПНС містить такі елементи поточного контролю, як тести різних типів для перевірки теоретичних знань і практичних навичок, елементи проміжного контролю – контрольні роботи та колоквиуми, а також елементи підсумкового контролю –

матеріали для проведення іспиту. Завдяки електронного журналу, де відображаються оцінки, які студент отримує за кожним видом робіт, студенти мають можливість відстежувати результати особистої успішності. ПНС також дозволяє реалізовувати контроль за тим, як студенти відвідують заняття. Цей контроль здійснюється безпосередньо з боку викладача, а також з боку адміністрації університету.

Для забезпечення синхронного режиму проведення лекцій, практичних занять і лабораторних робіт застосовуються ZOOM-конференції. Оскільки далеко не всі студенти мають можливість бути присутніми на заняттях, викладач здійснює запис кожного заняття у Хмару і також викладає на ПНС. Отже, студенти мають можливість переглянути ці записи у зручний для них час. Крім того, проводяться консультації у синхронному режимі та в асинхронному. Для цього створені групи у соціальних мережах. Консультації також можуть здійснюватися через ПНС та через електронну пошту. Слід зазначити, що така система організації навчання почала створюватися в ХНЕУ ім. С. Кузнеця ще з 2008 року. Спочатку вона розглядалась як допоміжна форма подання інформації для студентів як денної, так і заочної форм навчання. А в період пандемії COVID-19, коли навчання здійснювалось у дистанційній формі, саме застосування синхронного режиму проведення занять забезпечило успішне виконання навчальної програми.

Дослідження проводилися за результатами навчання у весняному семестрі 2021/2022 та осінньому семестрі 2022/2023 навчальних років, які проходили в умовах воєнного стану. В осінньому семестрі викладалися дисципліни «Вища математика» і «Вища математика у міжнародному бізнесі» для студентів першого року навчання, а у весняному – «Теорія ймовірностей і математична статистика» та «Економетрика» для студентів другого року навчання. Отже, можна зробити певні висновки і щодо відвідуваності занять студентами першого і другого років навчання, і підвести підсумки щодо ефективності засвоєння навчальної програми. Усього вибіркова сукупність складалась з 254 осіб (без урахування студентів весняного семестру 2022/2023 навчального року, відвідуваність яких теж досліджувалася).

Якщо розглядати відвідуваність студентів першого курсу, то участь у будь-якому виді занять при вивченні дисципліни «Вища математика у міжнародному бізнесі», що викладалась англійською мовою, становила 100%. На заняттях, що проводилися у синхронному режимі, лекції відвідували 85% від загальної кількості студентів, а практичні заняття і лабораторні роботи – в середньому 75%. На синхронних та асинхронних заняттях з «Вищої математики», що проводилися українською мовою, теж були присутні 100% студентів. На заняттях, що проводилися у синхронному режимі, лекції відвідували, знов таки, 85% від загальної кількості студентів, а практичні заняття і лабораторні роботи – 70%. Отже, відвідуваність занять у студентів першого курсу можна вважати однаковою. Це обумовлено тим, що ці студенти вступали до університету вже під час війни, тобто ще на етапі вступу до ВУЗу

відбувся відбір тих, хто матиме можливість навчатися. Серед студентів другого курсу незалежно від математичної дисципліни, яку вони вивчали, показники щодо відвідуваності занять якісно інші. Так, присутніми на заняттях у будь-якій формі було лише 90% студентів. При цьому на заняттях, що проводилися у синхронному режимі, лекції відвідували лише 60% від загальної кількості студентів, а практичні заняття і лабораторні роботи – 65%. Таке ставлення до відвідуваності занять можна пояснити впливом кількох факторів. По-перше, ці студенти вступали до університету ще в мирний час, а з початком воєнних дій у частини студентів могли суттєво змінитися умови життя. По-друге, навесні 2022 року в Україні повсюдно здійснювалися віялове відключення світла, отже, у студентів на той час були гірші умови для навчання. Якщо ж порівнювати відвідуваність студентів у весняні семестри 2021/2022 та 2022/2023 навчальних років, то за попередніми даними зараз вона трохи краще, ніж рік тому, і це за умов, що відвідуваність у першій половині семестру завжди суттєво гірша, ніж наприкінці семестру.

Тепер перейдемо до показників, що характеризують якість засвоєння навчальної програми. Що стосується студентів першого курсу (осінній семестр 2022/2023 навчального року), то всі вони за результатами поточного контролю отримали допуск до іспиту, тобто набрали 35 балів або більше за 100-бальною системою. При чому середній бал за поточну успішність для студентів, що вивчали «Вищу математику», дорівнював приблизно 45, тоді як у студентів, що вивчали «Вищу математику у міжнародному бізнесі», яка викладалась англійською мовою, середній бал становив 54 бали (при максимальній кількості 60 балів за поточну успішність). Також слід зазначити, що серед студентів, які навчалися англійською мовою, 67% додатково пройшли навчання за програмою Coursera і, відповідно, отримали 40 балів за іспит. Тому загальна оцінка за дисципліною для 58% таких студентів перевищила 90 балів. І цей результат можна вважати притаманним усім групам, які навчаються англійською мовою, оскільки, за звичай, це відповідальні студенти з високим рівнем знань. Для студентів інших груп як першого, так і другого курсів розподіл за успішністю виявився двомодальним. Майже третина студентів отримала загальний бал за дисципліну від 60 до 65, а серед інших двох третин середній бал склав лише 82.

Отже, застосування інформаційно-комунікаційних технологій дозволило забезпечити реалізацію освітнього процесу в умовах воєнного стану незалежно від того, в якому місті в межах України або в якій країні перебуває студент, а всебічне використання можливостей платформи Moodle LMS, на базі якої здійснюється електронне керування навчанням в ХНЕУ ім С. Кузнеця, створило умови для успішного засвоєння навчальної програми.

Список використаних джерел:

1. Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проєктна діяльність: Науково-методичний збірник / за загальною ред. С. М. Шкарлета. Київ-Чернівці : Букрек. 2022. 140 с.